

Unutulma Hakkı Perspektifinden Gençler ve Sosyal Medya

Doç. Dr. Serdar GÜLENER

Arş. Gör. Onur TÜRKÖLMEZ

Siyasal Bilgiler Fakültesi

Son yıllarda kişisel verilerin korunmasına ilişkin öne çıkan başlıklardan biri de unutulma hakkıdır. İlk kez 2012 yılı başında Avrupa Komisyonu'nun adalet, temel haklar ve vatandaşlıktan sorumlu üyesi Viviane Reding'in yaptığı açıklama ile gündeme gelen *unutulma hakkı*, "Dijital hafızada yer alan bireye ait fotoğraf, kimlik bilgisi, adres ve diğer kişisel içeriğin, yine bireyin kendi talebi üzerine bir daha geri getirilemeyecek biçimde ortadan kaldırılması" şeklinde tanımlanabilir. Bu hakka ilişkin tartışmalar 2014 yılında AB üyesi ülkelerde *Google* tarafından başlatılan içerik kaldırma uygulaması ile farklı bir boyuta evrilmiştir. Artık AB üyesi ülkelerin vatandaşları *Google*'dan kendilerini ilgilendiren linklerin silinmesini talep edebilmektedir.

Çok çeşitli amaçlar için kullanılabilen sosyal medya, kullanıcıları için hukuki bazı sorunları da beraberinde getirmektedir. Dijital kimlik hırsızlığı yoluyla mahremiyet hakkının ihlali bunun en bilinen örneklerinden biridir. Kişilerin internette paylaştıkları içeriklerle doğrudan ilişkili olan unutulma hakkı, özellikle gençlerle doğrudan ilgilidir. Zira yapılan araştırmalar, sosyal medya kullanımının en yaygın olduğu toplum kesimini gençlerin meydana getirdiğini göstermektedir. Dijital dünyada paylaştıkları verilerin(örneğin işe alımlarda) olumsuz sonuçlar doğurması olasılık dahilindedir. Söz konusu olumsuzluklar, bir çok devleti sosyal medyada gençler tarafından paylaşılan verilerin hukuksal durumuna ilişkin çeşitli adımlar atmaya itmektedir. Yakın bir zaman İngiltere, Facebook ve Twitter gibi sosyal medya araçlarında on sekiz yaşından küçüklerin paylaştığı verilerin geri getirilemeyecek şekilde silinmesi için hukuksal düzenlemelere gidileceğini açıklamıştır. Benzer biçimde ABD'nin California Eyaleti de 2015 yılının başlarında getirdiği bir düzenleme ile on sekiz yaşından küçüklerin internette paylaştıkları kişisel verilerinin silinmesini talep edebilmelerine imkan tanımıştır.

Unutulma hakkı, Türkiye'de henüz uygulama imkanına sahip değildir. Ancak yakın bir zaman önce özellikle akademik çevrelerde konuya ilişkin artan bir ilginin olduğu söylenebilir. Kuşkusuz unutulma hakkına dair yapılacak olan hukuksal düzenlemelerin kapsamının ve yönünün nasıl olması gerektiği ampirik verilerle desteklendiği oranda anlamlı olacaktır. Bu ihtiyaçtan hareketle geçtiğimiz Mayıs içinde Sakarya Üniversitesi Siyasal

Bilgiler Fakültesi'nden 701 kişi ile yaptığımız bir anket ile öğrencilerin hem “internette geçirilen süre”, “kullanılan sosyal medya türleri”, “unutulma hakkına dair bilgi düzeyi”, “internette gerçekleştirilen aktiviteler”, “kişisel bilgi kapsamına giren içerikler”, “internette paylaşılan kişisel bilgiler” ve “unutulma hakkı kapsamında devletten beklenen görev ve sorumluluklar” gibi başlıklara ilişkin cevapları değerlendirilmiştir. Elde edilen veriler şu şekilde özetlenebilir:

- Öğrencilerin yarısından fazlası (%55,3) internette günde 2 ila 4 saat zaman ayırmaktadır. İnternette günde 1 saat ve altında vakit geçirenlerin oranı %15, 5-7 saat arasında vakit geçirenlerin oranı %20,3 ve 8 saat ve üzerinde vakit geçirenlerin oranı ise %8,8'dir.

- Sosyal medya hesapları arasında Facebook %80 oranıyla en popüler ağıdır. Facebook'u, %75,5 ile Youtube, %67 ile Instagram, %61,3 ile Twitter, %59,5 ile Google+ takip etmektedir.

- Öğrencilerin unutulma hakkına ilişkin bilgi düzeylerinin oldukça düşük olduğu gözlenmektedir. Buna göre unutulma hakkına dair bilgisi olduğunu beyan edenlerin oranı sadece %27'dir.

- Öğrencilerin %87'si interneti müzik dinlemek, film izlemek gibi amaçlar için kullanmaktadır. Anlık mesajlaşma servisleri kullananların oranı %79,6'dır. %73,8'i internette telefon (ve görüntülü) görüşme yaparken, %60,1'i, interneti e-devlet hizmetlerinden faydalanmak için kullanmaktadır. Bunları sırasıyla yurtiçinden alışveriş yapmak (%59,5); bankacılık işlemleri yapmak (%49,2); kişisel blog sayfası kullanmak (%31,2); yurtdışından alışveriş yapmak (%23) takip etmektedir.

- Öğrencilerin kişisel veri kapsamında değerlendirdikleri içerikler içinde ilk sırada %72,6 ile “adres bilgisi” gelmektedir. Adresi sırasıyla %70,2 ile “fotoğraf”; %64,6 ile “ad-soyad”; %63,3 ile “cep telefonu numarası”; %59,6 ile “parmak izi”; %58,8 ile “finansal bilgiler”; 55,9 ile “tıbbi bilgiler”; %51,4 ile “vatandaşlık bilgileri”; %50,5 ile “kimlerle arkadaşlık edildiği”; %49,4 ile “internet geçmişi”; %39,1 ile “hobiler-beğeniler” ve %35,2 ile “iş geçmişi” takip etmektedir.

- Elde edilen veriler öğrencilerin %88,8'inin ad ve soyadlarını internet ortamında paylaştıklarını ortaya koymaktadır. Fotoğrafını paylaşanların oranı ise %74,8'dir. Bunları sırasıyla “hobiler-beğeniler” (%43,9); “kimlerle arkadaşlık edildiği” (%37,5); “vatandaşlık bilgileri” (%34,7); “adres” (%28,2); “cep telefonu numarası” (%21,3); “iş geçmişi” (%21,3);

“internet geçmişi” (%13,1); “finansal bilgiler” (%5,6); “tıbbi bilgiler” (%5), “parmak izi” (%4,3) izlemektedir.

- Öğrencilerin %78,2’si internetteki kişisel verilerinin silinmesini istemektedir.

- Öğrenciler devletten bilgi güvenliğine ilişkin bilinçlendirme faaliyetlerinden çok; kişisel verileri üzerinde kontrol sağlayabilecekleri mekanizmalar ile hukuksal güvence talep etmektedir. %66,6’sı ortaya çıkan olumsuzluğun mahkemeye taşınması durumunda hukuksal yardım sağlanması gerektiğini, %58,5’i özel hayatın gizliliğini ve güvenliğini sağlayacak yeni teknolojik olanakların sağlanmasını ve %56,8’si ise bireylere kişisel verileri üzerine doğrudan kontrol sağlama imkanının tanınmasını istemektedir.

Bu veriler dikkate alındığında üniversite gençliğinin kişisel verilerinin gizliliğine ilişkin duyarlılıklarının yüksek fakat unutulma hakkının içeriğine ve bu haktan yararlanma yollarına ilişkin bilgilerinin zayıf olduğu söylenebilir. Söz konusu duyarlılığa karşı, gençlerin kişisel verilerini sosyal medyada paylaşmak konusunda çok da isteksiz davranmadıkları görülmektedir. Gençlerin unutulma hakkı ve kişisel verilerin paylaşımına ilişkin eğitici faaliyetlere mesafeli tutumu günümüzde sosyal medya ve internet kullanımının artmasıyla birlikte vazgeçilmez bir hak haline gelmesi muhtemel unutulma hakkının uygulanmasına ilişkin zeminin elverişli olup olmadığı noktasında soru işaretlerini de beraberinde getirmektedir.